

**AKILCI
KELAMCILARLA
HADİS EHLİ
ARASINDAKİ
FARK**

ŞEYHULİSLAM İBN TEYMIYYE

TEVHİD YAYINLARI

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

**AKILCI
KELAMCILARLA
HADİS EHLİ
ARASINDAKİ
FARK**

ŞEYHULİSLAM İBN TEYMIYYE

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

TEVHİD YAYINLARI

AKILCI
KELAMCILARLA
HADİS EHLİ
ARASINDAKİ
FARK

ŞEYHULİSLAM İBN TEYMİYYE

tercüme

Heyet

yayına hazırlama

Ebu Cuneyd es-Selefi

irtibat:

kitabvesunnet@gmail.com

www.kitabvesunnet.blogspot.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Muhakkak ki hamd Allah'adır. O'na hamdederiz ve O'ndan yardım dileriz ve O'ndan mağfiret dileriz. Ve nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu saptıracak yoktur ve kimi de saptırırsa ona hidayet edecek yoktur. Ve Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Ve Muhammed'in O'nun kulu ve resûlu olduğuna şahadet ederim.

"Ey iman edenler! Allah'a karşı hak takvayla takva sahibi olun ve siz, Müslümanlar olmadan ölmeyin."¹

" Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ve ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar yayan Rabbinize karşı takva sahibi olun. Ve O'nunla birbirinizden istekte bulunduğunuz Allah'a karşı takva sahibi olun ve akrabalık (bağlarını koparmaktan sakının). Muhakkak ki Allah, sizin üzerinizde murakıbtır."²

¹ Âl-i İmran Suresi, 102. ayet

² Nisa Suresi, 1. ayet

"Ey iman edenler! Allah'a karşı takva sahibi olun ve doğru söz söyleyin. Sizin için amellerinizi islah etsin ve sizin için günahlarınızı mağfiret buyursun. Ve kim Allah'a ve Resûlu'ne itaat ederse, gerçekten (o) azîm başarıyla başarıya ulaşmıştır."^{3,4}

Emmâ ba'du: Muhakkak ki sözün en doğrusu Allah'ın kitabıdır ve yolların en güzeli de Muhammed (صلى الله عليه)'in yoludur ve işlerin en şerlisi muhdes olanlardır ve her muhdes bid'attır ve her bid'at dalâlettir ve her dalâlet de ateştedir. Ve ba'du:

Şeyhulİslam İbn Teymiyye (رحمه الله) der ki:

Bakıldığı zaman kelâmçıların insanlar içinde en fazla görüş değiştireni, bir yerde bir görüşe kesin olarak bağlanıp başka bir yerde tam bunun aksine sahip çıkanı, evvelki görüşü savunanları tekfirde en aşırı gideni oldukları görülür. Bu husus, onların yakîn derecesine sahip olmadıklarının delilidir.

İman, Bizans İmparatoru Kayser Heraklius'un şu muhaverede belirttiği gibidir:

³ Ahzab Suresi, 70.-71. ayet

⁴ Sözüme Allah Resûlu (صلى الله عليه وسلم)'den sahih olarak rivayet edilen hacet hutbesi ile başladık. Ebu Davud (2118), Tirmizi (1105) ve İbni Mace (1892)'de tahrir edilmiştir. Senedi sahihtir.

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

Ebû Sufyân (رضي الله عنه)'a Heraklius, Nebî (صلى الله عليه)'e iman edenlerin durumunu sormuştu:

"Onlardan, bu dine girdikten sonra kızarak dininden çıkan birisi var mı?"

Ebû Sufyân (رضي الله عنه): "Hayır" diye cevap verince Heraklius şunları söyledi:

"İman işte böyledir. Tad ve huzuru bir kez kalbleri sardı mı, artık hiç kimse ondan nefret etmez".

Bu sebeble seleften bir zât -Ömer bin AbdulAzîz veya bir başkası - şöyle demiştir:

"Dinini çeşitli husûmetlerin hedefi hâline getiren kimse, sık sık görüş değiştirir".

Ehli Sünnet ve'l-Hadîs'e gelince; bu âlimler ve sâlih kişiler içinden, görüşünden ve itikadından dönmüş tek bir kimse bile gösterilemez.

Aksine onlar, çeşit çeşit mihnetlere maruz bırakılsalar, türlü türlü fitne ve sıkıntılara düçâr kalsalar bile görüşlerine en bağlılarıdır.

Resûller ile geçmiş ümmetlerden Ashâb-ı Uhdûd ve benzerleri gibi, Sahabe ve Tâbiûn'dan ve diğer imamlardan bu ümmetin Selefî gibi onların tâbîlerinin durumu da bu şekildedir.

O kadar ki İmam Mâlik (رحمه الله) şöyle derdi:

"Bu işte (dini konusunda) kendisine herhangi bir sıkıntı ve imtihan isabet etmemiş bir kimseye gıpta etmeyiniz."

İmam Mâlik bu sözüyle şunu söylemek istiyordu:

Cenâb-ı Hak, mü'min kulunu mutlaka bir sıkıntı ile imtihan edecektir. Eğer sabrederse onun derecesini yükseltir.

Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

"İnsanlar yalnız 'inandık' demekle, hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki Biz, onlardan öncekileri sınadık. Elbette Allah (imtihan ederek) doğruları bilecek, yalancıları bilecektir."⁵

⁵ Ankebût Suresi, 2. ayet

"Sabrettikleri ve âyetlerimize kesinlikle inandıkları zaman, onların içinden, buyruğumuzla doğru yola ileten önderler yetiştirmiştik."⁶

"Asra andolsun ki insan ziyan içindedir. Ancak inanıp iyi işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka."⁷

Hevâ ve bid'at ehli kimselerden, sözü ve görüşü üzerinde sebat gösteren kişinin bu bağlılık ve sabrı, o görüşte mevcut olan hak unsurlar dolayısıyla. Çünkü -büyük bir grubun sahip çıktığı- her bid'atte mutlaka, Nebîmiz (صلى الله عليه وسلم)'n getirdiği, ehl-i sünnet ve'l-hadîsin de muvafakat ettiği ve kişiye bâtili kabul etmesinde etkili olacak hak bir unsur vardır. Çünkü katıksız bâtil, hiçbir durumda kabul göremez.

Öz olarak belirtmek gerekirse:

Ehl-i hadîs ve Sünnet'in sebat ve istikrarı, kelâm ve felsefecilerin sebat ve istikrarından kıyas kabul etmez derecede fazladır.

⁶ Secde Suresi, 24. ayet

⁷ Asr Suresi, 1.-3. ayet

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulislam İbn Teymiyye

Buna karşılık felsefecinin iş ve durumundaki şaşkınlık ve bozukluk kelâmcıdan daha çoktur. Çünkü kelâmcı, felsefecide bulunmayan, resûllerden alıp benimsediği bir hakîkata sahiptir.

Bu sebebledir ki Ebû'l-Hüseyin el-Basrî ve benzerleri gibi şahsiyetlerin İbn Sînâ ve benzerleri gibi kimselerden daha sebatkâr ve daha iyi oldukları görülür.

Aynı şekilde kelâmcılar ve felsefecilerin, onlardan her birisinin kendi görüşlerinin delillerle sabit, kesin ve hak olduğunu iddia etmesine rağmen, insanların en çok tefrika ve ihtilâfa düşenleri, Ehl-i Sünnet Ve Hadîs'in ise en çok ittifak edenleri ve kaynaşanları olduğu görülür.

Buna bağlı olarak bu fırkalardan, Ehl-i Sünnet Ve Hadîs'e daha yakın olanları, birleşme ve kaynaşmaya daha yakındırlar.

Mu'tezile, felsefecilerden daha fazla ittifak ve kaynaşma halindedir. Çünkü felsefecilerin ilahiyat, âhiret ve peygamberlikle ilgili konularda, hattâ tabiî bilimlerde, matematikte ve astronomide sayışım ve durumunu ancak Cenâb-ı Hakk'ın bilebileceği birçok görüşleri vardır.

Ebû'l-Hasan el-Eş'arî'nin "Kitâbü'l-Makalât"ta, Kadı Ebûbekr'in "Kitâbü'd-Dekâik" te yaptığı gibi, öncekilerin

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulislam İbn Teymiyye

görüşlerini derleyen âlimler, Fârâbî, İbn Sînâ ve benzerlerinin zikrettikleri kadarıyla felsefecilerin muhtelif görüşlerinden birçoğunu kaydetmişlerdir.

Kelâmcılardan Allah (سبحانه وتعالى)'nın sıfatlarını kabul edenler -Küllâbiyye, Kerrâmiyye ve Eş'ariyye gibi-, Mu'tezile'den daha fazla ittifak ve dayanışma halindedirler. Çünkü Mu'tezile içinde -aynen Haricîler arasında bulunan cinsten- öylesine bir ihtilâf ve birbirini tekfir faaliyeti vardır ki, sonuçta öğrenci hocasını bile tekfir eder.

Mu'tezile'nin ayıplanacak yönleri arasında burada anlatılması uzun sürecek bir türden birçok olay zikredilmiştir.

Bu durumda görülecektir ki, nerede ittifak ve kaynaşma varsa bu, ancak ve ancak Kur'an ve Hadîs ile onlara tabî unsurlardan kaynaklanan, peygamberlere âit rivayetlere tabî olmakla mümkündür; nerede de tefrika ve ihtilâf varsa bu, ancak ve ancak Kur'ân ve Hadîs'teki nassları terkedip, bunlara başka şeyleri üstün tutanların yanındadır.

Bu hususta Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

"Onlar, ihtilâf edip durmaktadırlar. Yalnız Rabbinin acıdıkları bu ihtilâfın dışında kalmıştır. Zaten (Allah) onları bunun için yaratmıştır."⁸

Burada Cenâb-ı Hak kendilerine rahmet olunan kimselerin ihtilâf etmeyeceklerini açıklamaktadır.

Elbette kendilerine rahmet olunan kimseler hem sözleri ve hem de davranışlarıyla peygamberlere tabî olan kimselerdir; bu ümmetten Kur'ân ve Hadîs'e sahip çıkan kimselerdir.

Herhangi bir hususta onlara muhalefet edenler ise, bu muhalefetleri oranında rahmetten uzak kalmışlardır.

İşte bu sebebledir ki felsefeciler, resûllere tabî olmaktan ne kadar uzak olmuşlarsa, o derece büyük bir ihtilâf içerisine düşmüşlerdir.

Aynı şekilde Haricîler, Mu'tezile ve Râfızîler, Sünnet ve hadîsten uzaklaşınca bu konuda o derece tefrikaya düşmüşlerdir.

Burada özellikle Râfızîleri zikretmek gerekir. Çünkü onların çeşitli fırkaları arasında en fazla ihtilâf içinde

⁸ Hûd Suresi, 118.-119. ayet

bulunanları oldukları söylenir. Bu, onların Sünnet ve cemaattan en uzak fırka olmalarından ileri gelmektedir.

Mu'tezile'nin durumu ise bunun aksine olup, Sünnet ve cemaata Râfızîlerden daha yakındırlar.

Ebû Muhammed İbn Kuteybe, "Muhtelifi'l-Hadîs" adlı kitabının başında ehl-i hadîsi ve imamları ile ehl-i kelâm ve imamlarını zikrettikten sonra, diğerlerinin imamlarını zikretmiş, onların sözleri ve fiilleri hakkında bilgi vermiş ve bunların imamlarını, sözlerini ve fiillerini herkes için, hadîs ehlinin hak ve hidâyet ehli olduğunu, diğerlerinin ise delâlete, cehalete, haşve (fuzûli sözlülüğe) ve bâtıl olmaya daha lââyık olduğunu açıkça ortaya koyacak bir şekilde tanıtmıştır.

Yine onun açıklamalarından anlaşılmaktadır ki, ehl-i hadîse muhalif olanlar, ya akidelerinin kötülüğü ve nifak dolayısıyla, ya da kalblerindeki hastalık ve iman zayıflığı yüzünden amellerinin boşa gitmesi tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Bunlar arasında, farz olan ibâdetleri dahi terk edenler vardır.

Bunların her birinde Allah (سبحانه وتعالى)'nın koyduğu sınırları aşma, gerçeği hafife alma ve kalb katılığı açıkça görülen şeylerdir.

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

Bu sapıklıkların tamamı, ancak Kitab ve Sünnet'e sarılmayanların kapısını çalar.

Nitekim İbn Şihâb ez-Zührî (رحمه الله) şöyle diyor:

"Âlimlerimiz derlerdi ki: Sünnet'e sarılmak, kurtuluşa ermektir."

İmam Mâlik (رحمه الله) de şöyle demiştir:

"Sünnet, Nuh (عليه السلام)'ın gemisi gibidir; ona binen kurtulur, geride kalan boğulur".

Böyledir, çünkü Sünnet, Şeriat ve bunların çizdiği yol, kulları Cenâb-ı Hakk'a götüren dosdoğru yoldur. Nebîmiz (صلى الله عليه وسلم)'in ise bu yolda, delil, hidâyet rehberi ve mahir bir kılavuzdur.

Nitekim Rabbimiz (سبحانه وتعالى) şöyle buyurur:

"Biz seni şahid, müjdecî, uyarıcı, izniyle Allah'a dâvetçi ve nûr veren bir ışık olarak gönderdik."⁹

"Ve şüphesiz ki sen, doğru yola götürüyorsun; göklerde ve yerde bulunan her şeyin sahibi Allah'ın

⁹ Ahzab Suresi, 45.-46. ayet

yoluna... **Dikkat edin, bütün işler, sonunda Allah'a döner.**"¹⁰

"İşte Benim doğru yolum bu! Ona uyun, (başka) yollara uymayın ki sizi O'nun yolundan ayırmasın."¹¹

AbdUllah ibn Mes'ûd (رضي الله عنه) der ki:

"Nebîmiz (صلى الله عليه وسلم) bir çizgi çizdi. Sonra da bunun sağına ve soluna bir takım çizgiler daha çizdi. Arkasından da:

"Bu ortadaki Allah'ın yoludur. Bunların her biri de, üzerinde Şeytan'ın durduğu ve kendisine çağırdığı diğer yollardır." buyurdu ve şu âyeti okudu:

"İşte benim doğru yolum bu! Ona uyun, (başka) yollara uymayın ki sizi O'nun yolundan ayırmasın."¹²

Cenâb-ı Hakk'a kavuşacağını ümit eden akıl sahibi kişi, bu misâli ve bir takım fırkaları: Hâricileri, Mu'tezile'yi, Cehmiyye'yi, Râfızîleri ve Ehl-i Sünnet'e bunlardan daha yakın olan Kerrâmiyye, Küllâbiyye, Eş'ariyye ve benzeri

¹⁰ Şura Suresi, 52.-53. ayet

¹¹ En'am Suresi, 153. ayet

¹² En'am Suresi, 153. ayet. [Hadisi Hakim rivayet etmiş ve sahih olduğunu, Buhari ve Müslim'in tahrir etmediklerini söylemiştir.]

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulislam İbn Teymiyye

kelâm ehlini düşünüp bunlardan, her birinin, sahabe ve ehli hadîsin yolundan ayrıldığı bir yolu olup kendi yolunun doğru yol olduğunu iddia ettiğini göz önüne alırsa, kendi hevasından konuşmayıp tebliğ ettiği esaslar ancak vahyedilmiş bir vahiy olan, hatalardan korunmuş Nebîmiz (صلى الله عليه وسلم)'in verdiği bu misâl ile kasdın bu fırkalar olduğunu anlar.

Hayret edilecek bir durumdur ki, bunlar içerisinde, akı ile hadîs çatıştığı zaman -özellikle sıfatlar konusundaki haberlerde- hadîsi aklına tabî kılıp, aklını hadîsin önüne geçirdiğini açıkça belirten ve aklını hadîs için ölçü yapan kimseler çıkmıştır.

Acaba onun akı, Şerîat-ı Muhammediyye'de önceliği açıkça belirtilmiş ve tabî olunması emredilmiş yollardan olmuş bir akıl mıdır, yoksa bid'atçı, sapık, câhil, şaşkın ve doğru yoldan çıkmış bir akıl mı?!

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh!..

AKILCI KELAMCILARLA HADİS EHLİ ARASINDAKİ FARK

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

İbn Şihâb ez-Zühri (رحمه الله) der ki:

**"Âlimlerimiz derlerdi ki:
Sünnet'e sarılmak, kurtuluşa
ermektir."**

**İmam Mâlik (رحمه الله) de şöyle
demiştir:**

**"Sünnet, Nuh (عليه السلام)'ın gemisi
gibidir; ona binen kurtulur, geride
kalan boğulur".**

**Böyledir, çünkü Sünnet, Şeriat
ve bunların çizdiği yol, kulları
Cenâb-ı Hakk'a götüren dosdoğru
yoldur. Nebîmiz (صلى الله عليه وسلم)'in
ise bu yolda, delil, hidâyet rehberi
ve mahir bir kılavuzdur.**

müellif